

Ivan pl. Zajc.

(Spisal A. Sušnik.)

S Hrvati slavimo tudi Slovenci velikega skladatelja, ki je praznoval začetkom leta petindvajsetletnico svojega delovanja v hrvaški domovini in ki je ob jednem prekoračil 50. leto, odkar deluje na glasbenem polju.

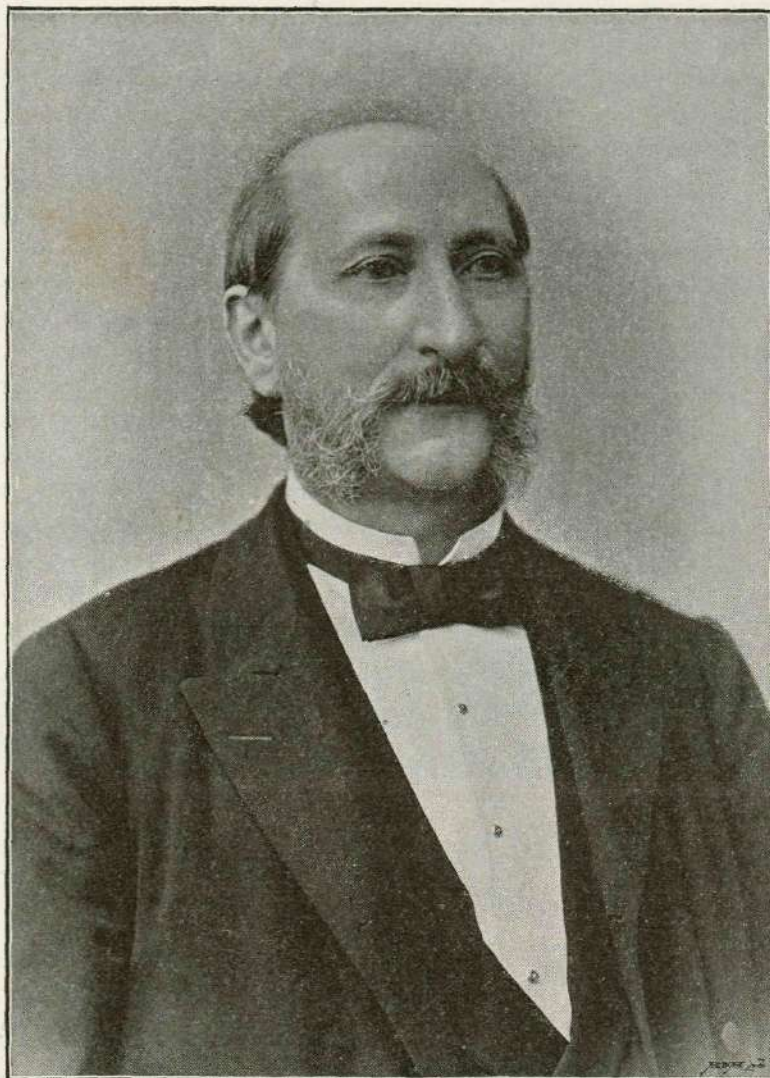
Zajc je velik, plodovit skladatelj: do dne 1. vel. srp. l. 1894. je narastlo število njegovih skladb na 850.

Iv. pl. Zajc se je porodil dne 3. vel. srp. leta 1834. na Reki. Njegov oče je bil kapelnik vojaške godbe v polku baron Mayer št. 45. in je prišel l. 1830. na Reko, kjer je po izstopu iz vojaške službe ostal kot profesor glasbe in vodja mestne godbe. Ivan pl. Zajc je torej

pravcat glasbarski potomec. Igranja na klavirju in na goslih se je učil pri očetu, in že šestletni deček je igral v gledišču na Reki velike koncertne skladbe s posebno pohvalo. Sviranje

pa ni dokaj prijalo mlademu umetniku. Izprva je pisal male komade, pozneje ouverture in fantazije, katere so vse igrali javno.

Ko je bil star 13 let, seznanil in sprijateljil se je z nekim mladim pesnikom, z imenom Vale; ta mu napiše libretto (beseđe) za opero „Marija Terezija“. Seveda ni šlo vse tako gladko, kakor si je izprva mislil dečko. Mali skladatelj niti umeval ni, kaj je instrumentacija; njegov oče pa, ki je hotel sina vzgojiti za odvetnika in ne za glasbarja, ni maral sina učiti teh stvari. In tako se je opera skrivaj priredila za glasovir in harmoniko, kar je očeta

Ivan pl. Zajc.

jako iznenadilo. Zato mu je popolnoma prepovedal ukvarjati se z uglasbovanjem. Seveda je bila ta prepoved — bob v steno. Mali Ivan je glasbaril odslej s podvojeno marljivostjo in

še v šoli ni odjenjal. Naposled pregovoré očeta učitelji, naj dovoli sinu, da živi in dela po prirojenem poklicu.

V 15. letu dospè Ivan Zajc v Milan na glasbeno izobraževališče ali konservatorij. Tu pokaže ravnatelju Rossiju svoje do op. 18. zvršene skladbe. Do l. 1854. ostane na konservatoriju; leto za letom so ga odlikovali s prvimi svetinjami. V tem je pa tudi pridno uglasboval, in sicer do op. 78. Početkom leta 1855. dá ravnatelj Rossi vsakemu gojencu libretto „La Tirolese“ kot odlično delo za uglasbovanje. Zajčevo delo so priznali za najboljšé, in še isto leto dné 4. vel. travna se je izvajalo v gledišču na konservatoriju z velikim uspehom.

Ko je Zajc dovršil učenje na konservatoriju, podelili so mu mesto namestnika koncertnemu mojstru v gledišču „Scala“ v Milanu s pogojem, da spiše v enem letu opero za gledišče. Tedaj so mu pa umrli stariši, in moral je torej odpotovati zaradi rodbinskih razmer na Reko. Tu so ga pregovorili znanci, da je ostal v rojstvenem mestu in sprejel ravnateljstvo mestne godbe in mesto profesorja glasbenega zavoda.

Leta 1858. se oženi z ljubeznivo Rečanko, rojeno Natalijo Jesenkovo. Nato pa nagloma hudo in nevarno zbolí. Ko je zopet okreval, ni hotel dalje ostati na Reki, dasi je med drugimi operami zlasti „Amelija“ nad vse prijala občinstvu; Zajca so sijajno slavili in mu ob tej priliki izročili zlato voditeljsko paličico.

Zajc je odšel na Dunaj; tukaj je skladal operete. Spisal je n. pr. za ravnatelja Lehmana v Karlovem gledišču opereto v treh dejanjih: *Plesna slavnost*. Dne 15. grudna leta 1863. so igrali prvokrat z velikim odobravanjem opereto *Mornarji na krov!* v Karlovem gledišču.¹⁾ Za to so sledile z enakim uspehom: *Fitzli Putzli*, *Neapeljski lažaroni*, *Noč v Kajiri*, *Mojster Puf*, *Der Meisterschuss von Pottenstein*, *Mesečnica*, *VMeko*, *Rop Sabink*, *Čarodejnica iz Boissy* i. dr., katere operete so igrali z jako ugodnim uspehom tudi v Berlinu, Draždanih, Hamburgu, Londonu, Pragi, Gradcu, v Ljubljani in v mnogih drugih mestih.

Zaradi prijaznih vabil in ker je hrepenel, da bi deloval v ožji domovini, prišel je leta 1870. v Zagreb, kjer je postal ravnatelj in pevski profesor na glasbenem zavodu. Tu je ustvaril Hrvatom narodno opero. Narod je mnogokrat slavil slovečega skladatelja. V Zagrebu je uglasbil opere: *Zrinjski*, *Ban Seget*, *Mislan*, *Lizinka*, *Pan Tardovski* in še mnogo drugih, ki so nam Slovencem še neznane, v glasbeni povestnici Hrvaške pa so za vselej zapisane.

Hrvati so hvaležni možu, ki je zapustil v ptujini najboljšé stališče, da bi se popolnoma posvetil domovini. Zato ga s ponosom in veseljem slavé letos. A ž njimi se radujemo tudi Slovenci in želimo velikemu skladatelju še mnoga leta.

¹⁾ Ta se je lani ponavljala z burno pohvalo tudi na slovenskem odru.

Josip Dobrovský, slavni učenjak češki.

(Spisal Fr. Kovačič.)

(Dalje.)

Velike zasluge si je pridobil Dobrovský za češki jezik, a še večje s tem, da je osnoval primerjajoče slovansko jezikoslovje. On je prvi primerjal slovanske jezike med seboj na znanstveni podlagi in jih pretresoval kot sorodna, bratska narečja. Torej je on tudi prvi znanstveni označevalec slovanske vzajemnosti, katera je bila oživljajoči sok národnemu preporodu pri Čehih, kakor tudi pri nas na jugu.

Ideja slovanske vzajemnosti je navdihnila Kollárju njegovo „Slávy Dcero“, ta ideja se tako lepo zrcali tudi v „Djulabijah“ Stanka Vraza.

Dobrovský sam niti slutil ni, koliko sadú bodo obrodila njegova dela. Kar je on pridelal na znanstvenem polju, to so znali drugi rodoljubi uvésti v javno življenje.

Njegova zasluga je največ to, da je vlada l. 1792. osnovala stolico češkega jezika na praškem vseučilišču. Leta 1791. se je namreč dal cesar Leopold II. kronati za kralja češkega, in